

Γυναικεία επιχειρηματικότητα και καινοτομία

στην εποχή της κλιματικής κρίσης

Αναστασία Ρωμανού

Μέντορας • [LinkedIn](#)

Ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Goddard της NASA στη Νέα Υόρκη και συμβεβλημένη καθηγήτρια στο Παν. Κολούμπια

Λέξεις κλειδιά: κοινωνική καινοτομία, ρόλος της γυναίκας, βιώσιμα καταναλωτικά πρότυπα, κλιματική αλλαγή

Η μαζική είσοδος των γυναικών στο εργατικό δυναμικό των οικονομιών του δυτικού κόσμου ξεκίνησε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ως αποτέλεσμα της ανάγκης περισσότερων εργατικών χεριών στην διαδικασία της εκβιομηχάνισης και της αλματώδους ανάπτυξης που ακολούθησε. Και ενώ αυτό είχε ως αποτέλεσμα σε βάθος χρόνου την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία και την ολοένα ευκολότερη πρόσβαση για εκείνες στην εκπαίδευση και την υγεία, η επαγγελματική τους ανέλιξη άργησε (και αργεί ακόμα) να συντελεστεί πλήρως και ισότιμα με εκείνη των συναδέλφων τους του άλλου φύλου.

Ταυτόχρονα, όμως, η βιομηχανική επανάσταση επέβαλε και την εκθετική χρήση ορυκτών καυσίμων και οδήγησε στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου, την διόγκωση των οικονομιών και στην εκθετική αύξηση της παραγωγικότητας και της κατανάλωσης που καταβροχθίζουν ολοένα και περισσότερους πολύτιμους φυσικούς πόρους και υποβαθμίζουν το περιβάλλον. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ξεκίνησε και η μεγαλύτερη περιβαλλοντική καταστροφή που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα σήμερα: η κλιματική κρίση.

Η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης επιβάλλει την ταχύτατη ανάληψη ευθυνών σε πολιτικό επίπεδο με διακρατικές συμφωνίες ισχύος ώστε να περάσουμε σε ένα νέο μετα-βιομηχανικό και μετα-ανθρακικό στάδιο ανάπτυξης. Ανάπτυξης βιώσιμης, ισοβαρούς και κοινωνικά δίκαιης τόσο της παγκόσμιας οικονομίας όσο και του ενεργειακού και καταναλωτικού μοντέλου των σύγχρονων κοινωνιών. Και πάλι ο ρόλος της γυναίκας εδώ μπορεί και πρέπει να είναι καθοριστικός.

Σήμερα, με την μεγαλύτερη από ποτέ εκπροσώπηση και συμμετοχή των γυναικών στις ανώτερες βαθμίδες της τεχνολογίας, της βιομηχανίας, του εμπορίου και της επιχειρηματικότητας, είναι μια μεγάλη ευκαιρία να επεκταθεί η κοινωνική ποικιλομορφία και η συμπεριληπτικότητα στους χώρους εργασίας και παραγωγής, η επέκτασή τους και η αναδιαμόρφωσή τους προς περισσότερο συμμετοχικούς και κοινωνικά ευαίσθητους άξονες.

Κάτι τέτοιο γίνεται ιδιαίτερα αναγκαίο, καθώς είναι πλέον σαφές ότι οι κοινωνίες του αναπτυσσόμενου κόσμου, κοινωνίες στις οποίες η θέση των γυναικών, οι ελευθερίες τους, η

εκπαίδευσή τους και η συμμετοχή τους στα κοινά δεν είναι δεδομένη, θα πρέπει να επιταχύνουν τους ρυθμούς σύγκλισης με τον υπόλοιπο κόσμο. Αυτό όχι μόνο στην βάση των τεχνολογικών και ενεργειακών λύσεων που θα αποτρέψουν την κλιματική κρίση αλλά και στην βάση της συμπερίληψης των γυναικών στους τομείς ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού και στην βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η πρόκληση αυτή είναι απόρροια αφενός των στρεβλώσεων της παγκοσμιοποίησης του 20^{ου} αιώνα, που οδήγησαν στην ανισοβαρή ανάπτυξη και την άνιση συσσώρευση πόρων και αγαθών σε κάποιους πολιτικούς, οικονομικούς και γεωγραφικούς χώρους και αφετέρου της συνειδητοποίησης ότι οι λύσεις αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης μπορούν μόνο να προέλθουν από τοπικές, συλλογικές και συμμετοχικές διαδικασίες και από αποφάσεις που θα συνδιαμορφώσουν τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο ρόλος εδώ της γυναικείας επιχειρηματικότητας είναι κομβικής σημασίας. Ολοένα και περισσότερες [μελέτες](#) αλλά και η καθημερινή εμπειρία δείχνουν ότι η συμμετοχή περισσότερων γυναικών στο πλαίσιο της τεχνολογικής καινοτομίας υπόσχεται και εγγυάται μεγαλύτερη παραγωγικότητα και καλύτερα αποτελέσματα.

Μέσα από την συστηματική έρευνα αποδεικνύεται ότι γυναίκες σε θέσεις ισχύος στα κέντρα λήψης αποφάσεων τείνουν να παίρνουν περισσότερο δίκαιες αποφάσεις, με μεγαλύτερη ενσυναίσθηση και συνεπώς δίνουν περισσότερο αποτελεσματικές λύσεις. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να εισέλθουν περισσότερες γυναίκες στα τεχνολογικά/επιστημονικά πεδία που οδηγούν σε καριέρες στον χώρο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και της ενημέρωσης/εκπαίδευσης σε συναφή θέματα. Είναι, επίσης, αναγκαίο να συμμετέχουν περισσότερες γυναίκες στα

διοικητικά συμβούλια μεγάλων εταιριών, σε κρατικά ιδρύματα και στα κέντρα λήψης αποφάσεων γενικότερα για την εξεύρεση λύσεων μακριά από πατριαρχικά πρότυπα και στερεότυπα, λύσεων, συνεπώς, που θα διακρίνονται από μεγαλύτερη κοινωνική ευαισθησία και δικαιοσύνη.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τομείς που αφορούν κατά μεγάλο μέρος στις γυναίκες, όπως λόγου χάριν η ένδυση και υπόδηση αλλά και η διατροφή, είναι οι τομείς στους οποίους παραδοσιακά οι γυναίκες έχουν και την μεγαλύτερη παρουσία στα ανώτερα κλιμάκια των διοικητικών τους οργάνων. Είναι όμως και τομείς με μεγάλο αποτύπωμα άνθρακα και επιπτώσεις στην φύση, τομείς με σημαντική επιβάρυνση των υδάτινων πόρων αλλά και με σημαντικές εκλύσεις αερίων του θερμοκηπίου όπως το διοξείδιο το άνθρακα, το μεθάνιο και τα οξείδια του αζώτου. Πρόκειται, επίσης, για τομείς που επιβαρύνουν ιδιαίτερα το φυσικό περιβάλλον με μόλυνση από τοξικές ουσίες και βαρέα μέταλλα. Οι γυναίκες μπορούν, λοιπόν, εδώ να έχουν ουσιαστική συμβολή με την συνειδητή και μαζική στροφή προς βιώσιμα καταναλωτικά πρότυπα και υλικά και τον επαναπροσανατολισμό των τομέων αυτών προς περισσότερο φιλικές λύσεις για τον πλανήτη.

Κάτι τέτοιο όμως μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν επιταχύνουμε τους ρυθμούς ενημέρωσης και εκπαίδευσης του πληθυσμού σε θέματα κλιματικής αλλαγής και οικολογικής ισορροπίας, τεχνολογίας και οικονομικής θεωρίας της κατανάλωσης. Κρίσιμος είναι και ο ρόλος της εκπαίδευσης σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, σε συνδυασμό με την διασφάλιση της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, ώστε να συγκρατηθούν οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού της γης στα επίπεδα εκείνα που θα περιορίσουν ευκολότερα την υπέρμετρη

κατανάλωση πόρων και αγαθών. Είναι γεγονός ότι, έτσι, μεγάλες γυναικείες ομάδες με επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης, όπως γυναίκες σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες της υποσαχάριας Αφρικής και της νοτιο-ανατολικής Ασίας μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην μετάβαση στην μετα-λιγνιτική εποχή και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αντίστοιχα και οι γυναίκες της υπαίθρου, οι απασχολούμενες στον αγροδιατροφικό τομέα, οι οποίες πλήττονται ιδιαίτερα από τη [κλιματική αλλαγή](#), μπορούν να βρεθούν στην πρώτη γραμμή αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης στις κοινωνίες τους αλλά και να συμβάλλουν στην επιτάχυνση της ανόδου του βιοτικού τους επιπέδου. Για τον λόγο αυτό, χρειαζόμαστε περισσότερες λύσεις κοινωνικής καινοτομίας με στόχο τις γυναίκες, τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο νέος αυτός κομβικός ρόλος της γυναίκας σήμερα στους χώρους εργασίας, κοινωνικής αλληλεπίδρασης και στην οικογένεια εγγυάται την δίκαιη και απρόσκοπτη μετάβαση στο κοινωνικό-οικονομικό μοντέλο διαχείρισης των πλουτοπαραγωγικών πηγών του πλανήτη με σεβασμό στην φύση. Λόγοι κοινωνικοί —και λιγότερο γραφειοκρατικοί— όμως δημιουργούν πολλές φορές περισσότερα εμπόδια, που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι γυναίκες, σχετικά με την αδειοδότηση ή την δανειοδότηση και γενικότερα την υποστήριξη της επιχειρηματικότητάς τους. Δεν είναι προς το συμφέρον της κοινωνίας οι μεγάλες και ζωτικής σημασίας γυναικείες δυνάμεις να μένουν στην αφάνεια και να μην υποστηρίζονται.

Ενώ η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μπορεί να γίνει μόνο σε διακυβερνητικό και παγκόσμιο επίπεδο, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή μπορεί να γίνει άμεσα και γρήγορα πρώτα

σε τοπικό επίπεδο. Στην κλίμακα αυτή ο ρόλος των γυναικών και της γυναικείας επιχειρηματικότητας αποδεικνύεται κομβικής σημασίας για την εξεύρεση λύσεων αλλά και την εφαρμογή τους. Αν θέλουμε να εξασφαλίσουμε την βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη λύση της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει να εξασφαλίσουμε την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην λήψη αποφάσεων και την διαχείριση των κρίσεων.

Κοινωνική καινοτομία —και όχι μόνο τεχνολογική καινοτομία— είναι αναγκαία για την ριζική αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και των επιπτώσεών της. Δηλαδή, νέοι θεσμοί, νέες πρακτικές και μέθοδοι χρήσης των νέων τεχνολογιών. Η κοινωνική καινοτομία περιλαμβάνει συνεργατικά σχήματα στον αγροδιατροφικό τομέα, την παραγωγή ενέργειας, τις μεταφορές, την κατοικία, την διαχείριση των απορριμάτων και την κυκλική οικονομία. Τομείς στους οποίους η γυναικεία επιχειρηματικότητα, ευρηματικότητα και καινοτομία παραδοσιακά ανθούν και υπερτερούν.